

Людмила Сісіна,

голов. бібліограф,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ РЕСУРСИ ДЛЯ ВЕРИФІКАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В РОБОТІ ІНФОРМАЦІЙНО- АНАЛІТИЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ БІБЛІОТЕК

Розглянуто принципи, алгоритм та інструменти верифікації інформації. Акцентовано увагу на проблемі маніпулятивних прийомів системних інформаційних впливів, спрямованих на Україну, поширення недостовірної інформації як складової гібридної війни. Відзначено важливість здійснення процесу верифікації інформації під час її відбору в процесі підготовки інформаційно-аналітичними підрозділами бібліотек інформаційно-аналітичного продукту з метою забезпечення прийняття обґрунтованих управлінських рішень в умовах протистояння інформаційній агресії.

Ключові слова: інформаційно-аналітичні підрозділи, достовірність інформації, дезінформація, верифікація інформації.

Проблема перевірки інформації на достовірність існувала завжди, а в період гострого інформаційного російсько-українського протистояння, яке супроводжується поширенням в національному інформаційному просторі України недостовірної та шкідливої інформації, спрямованої на послаблення засад української державності, проблема достовірності інформації набуває додаткової актуальності. «В умовах розвитку інформаційного суспільства, – зазначає В. Горовий, – саме інформаційна складова в протистоянні набуває особливого значення. Стрімке вдосконалення технологій робить це інформаційне протистояння, а точніше – інформаційну війну, багатоаспектною у змістовому сенсі, багатоканальною в технологічному, багаторівневою в орієнтації на свідомість різних категорій населення атакваних територій» [5].

Головні елементи інформаційної зброї в умовах інформаційної війни – цілеспрямовано поширювані різними засобами масової комунікації

(ЗМК) недостовірна, свідомо перекручена інформація, міфи, погрози, фейки, чутки, «інформаційні бомби» та інформаційні технології (зокрема технології інформаційно-психологічного впливу) [19].

Глобальні комп'ютерні мережі і програмні засоби швидкого поширення інформаційних матеріалів, а також правова неврегульованість цієї сфери, що уможливорює поширення наклепницької й недостовірної інформації, – усе це призводить до того, що фактична основа тієї чи іншої події за допомогою маніпуляцій з текстом, звуком і відеозображенням може бути серйозно перекручена. Російська сторона вдається до таких методів, щоб реалізувати складний процес керування суспільною думкою, організовувати великі пропагандистські кампанії для дискредитації органів української державної влади, порушення роботи засобів керування та інформаційних обмінів.

Оскільки проблема поширення недостовірної інформації в Інтернеті залишається невирішеною, виготовлена за спеціальними технологіями дезінформація (поширення хибних або свідомо викривлених відомостей для досягнення пропагандистських, воєнних – введення противника в оману, інших цілей), що циркулює мережею, стає зброєю масового ураження.

Метою статті є вивчення сучасних методів та інструментів виявлення недостовірної інформації в умовах інформаційної війни у процесі підготовки інформаційно-аналітичними підрозділами бібліотек якісного інформаційно-аналітичного продукту, ефективного використання якого створює необхідну інформаційну основу для ухвалення адекватних наявним викликам рішень.

Свого часу ще У. Черчилль зауважував, що у складні для країни часи значення міфів важко переоцінити. Додамо, що в умовах нав'язаної країні інформаційної війни тиск міфів помітно посилюється.

Ю. Радковець у статті «Уроки “гібридної війни” Росії проти України» констатує, що «з початком опору України військовій агресії Російської Федерації на території Донецької і Луганської областей, а також окупації і анексії українського Криму, інформаційна політика Російської Федерації трансформувалася у тотальну військову дезінформаційну агресію, спрямовану на демонізацію в очах російського та світового суспільства діючого керівництва України» [17]. Утім, як слушно наголошує академік НАН України, почесний директор Національної бібліотеки України

ім. В. І. Вернадського (НБУВ) О. Онищенко, складні часи – дволикі. З одного боку, вони руйнують. З іншого – неймовірно збуджують творчу енергію, спрямовуючи її на пошук виходів і перспектив. За таких умов посилюється роль бібліотеки в суспільстві, сама природа якої «як багатовікового накопичувача і систематизатора знання висуває її в число першорядних інформаційних експертів» з пошуку справжнього наукового знання, достовірних даних та виробника власної аналітичної продукції з використанням ретельно на високому фаховому рівні перевіреної інформації [13].

Сучасний досвід свідчить: в умовах «інтенсифікації відверто ворожих зарубіжних інформаційних впливів на структуру і наповнення національного інформаційного простору дедалі більшого значення для зміцнення інформаційного суверенітету України набуває інформаційно-аналітичний напрям діяльності національних бібліотек, спрямований на представлення суспільству результатів наукового аналізу подій і процесів, що перебувають у центрі суспільної уваги, специфіки їх відображення різними інформаційними ресурсами як результату інформаційної політики провідних політичних акторів» [6].

Сьогодні інформаційно-аналітична діяльність наукових бібліотек є складовою системи протидії інформаційній агресії з боку Росії. Наповнюючи національний інформаційний простір якісною, достовірною інформацією, та мінімізуючи інформаційні шуми, бібліотеки виступають як стабілізаційний соціальний фактор [14].

ґрунтовно і всебічно перспективи розвитку інформаційно-аналітичних структур (ІАС) наукових бібліотек та їхній потенціал як виробників суспільно необхідної достовірної інформаційно-аналітичної продукції досліджує В. Горовий. Значення діяльності ІАС для зміцнення інформаційного суверенітету України в умовах посилення ворожих зарубіжних інформаційних впливів та маніпулювання інформацією висвітлюють О. Онищенко, Т. Гранчак, В. Медведєва, Ю. Половинчак, Л. Чуприна.

Про досвід науковців Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів влади (СІАЗ) та Національної юридичної бібліотеки (НЮБ) з відбору та перевірки інформації на достовірність ідеться в публікаціях Н. Аксьонової, Н. Вітушко, О. Желай.

Сьогодні Інтернет є головним джерелом оперативної інформації для інформаційно-аналітичних підрозділів СІАЗ і НЮБ НБУВ. Постійний

моніторинг, збирання та опрацювання цієї інформації дає уявлення про різні аспекти політичного, економічного й соціального життя. Головним принципом відбору матеріалу є його відповідність критеріям достовірності, об'єктивності та обґрунтованості. Найбільш універсальними джерелами інформації виступають сайти інформаційних агентств, електронних періодичних видань тощо.

Результати здійснюваного інформаційно-аналітичними підрозділами аналізу проблемних ситуацій, враховуючи їх повноту, достовірність, актуальність, мають значний інформаційний і творчий потенціал, що забезпечує владні структури й окремих громадян джерелом об'єктивної інформації.

У роботі аналітика проблема достовірності інформації має надзвичайно важливе значення, адже у разі оперування відомостями, які не пройшли перевірку на достовірність, є дуже велика вірогідність хибних висновків, що може призвести до катастрофічних наслідків. Достовірність належить до прагматичних властивостей інформації, вона є одним з найважливіших параметрів якості інформації, що у свою чергу визначає її цінність.

Сьогодні численним інтернет-технологіям, які постійно трансформуються і вдосконалюють способи поширення пліток, чуток, домислів, фактоїдів, маніпуляцій, джинси, фейків, протистоять технології їх виявлення та спростування. Відомі різноманітні інструменти, технології та перевірені практики підтвердження інформації і їх кількість продовжує зростати.

Перевірки на достовірність потребують і джерело інформації, і відомості, які воно містить.

Достовірність інформації аналітики визначають за такими критеріями:

- обґрунтованість (наявність підтверджень отриманої інформації в кількох незалежних авторитетних джерелах),
- несуперечливість (відсутність суперечностей між окремими твердженнями, викладеними у повідомленні; відсутність суперечностей всередині групи повідомлень, що надійшли від одного та / або групи джерел за певний проміжок часу; відповідність наявним моделям інтерпретації та моделям наочної області);
- авторитетність джерела та / або ступінь захищеності носія (документа).

Існують і інші – спеціальні – методики, засновані на експертних знаннях, які застосовуються тоді, коли не може бути оцінена несуперечливість повідомлення щодо деякої сукупності моделей. Так, достовірність інформації може оцінюватися за такою шкалою:

- вільна бесіда з консультантом-фахівцем – 90–95%,
- опитування партнера у формі «запитання – відповідь» – 40–70%,
- вільна розповідь про події – 25–30%.

Також прийнято вважати, що достовірність повідомлень про подію, яка мала місце, отриманих від одного джерела інформації, не повинна оцінюватися вище 33%, від двох – 66%, а достовірність інформації, отриманої в повідомленнях від трьох джерел, оцінюється в межах 94–99%.

Дослідники відзначають, що завжди слід враховувати можливість внесення добре підготовленої дезінформації з метою порушення процесів управління і/або зниження якості управлінських рішень, що розробляються [8].

Процедурою встановлення достовірності інформації, що ґрунтується на зазначених критеріях, є верифікація.

Верифікація (від латин. *verus* – істинний, *facio* – роблю) – процедура проведення аналізу з метою встановлення істинності, встановлення відповідності прийнятої та переданої інформації за допомогою логічних методів. Верифікація є абсолютно необхідною процедурою в аналітичній роботі [22].

Термін «верифікація» використовують для позначення методики розпізнавання спотворення, приховування інформації, брехні. Верифікація надає широкі можливості для перевірки відповідності різних характеристик поставленим до них вимогам.

В аналітичній роботі верифікація інформації є запорукою об'єктивної оцінки фактів, подій і явищ.

Як зазначають автори «Посібника з верифікації» за редакцією К. Сільвермана (Інститут Пойнтера) (2014 р.), перевірка інформації на достовірність має поєднувати винахідливість, наполегливість, скептицизм та навички людини. Верифікація – «це важлива навичка, яка стала можливою завдяки безкоштовним онлайн інструментам та старомодним методам журналістики. Жодна технологія не може автоматично перевірити фрагмент контенту... із 100-відсотковою впевненістю. Проте,

людських очей або традиційних досліджень також не достатньо. Верифікація – це комбінація двох підходів» [16].

Отже, ідеться про складний процес, що поєднує природний інтелект і цифрові технології, методи математичного моделювання тощо.

Точкою відліку для будь-якого методу перевірки інформації і для будь-якої роботи з надання надійної інформації має бути усвідомлення того, що нема ідеального методу перевірки. Це вимагає від аналітика спершу дивитися на фундаментальні основи з підтвердження інформації, які існували десятиліттями і ніколи не застаріють і, опираючись на них та власний досвід, виробляти власні стандарти оцінювання інформації та алгоритм їх застосування для перевірки різних фактів.

Медіа, за допомогою яких збирається інформація, можуть змінюватися, але принципи перевірки інформації залишаються актуальними і надійними завжди: дані джерел і самі джерела необхідно піддавати сумніву, звіряти знайдену інформацію з повідомленнями інших надійних джерел, і таким чином підтверджувати правду та відсіювати брехню та неперевірені факти.

Експерт Лондонського бюро розслідувальної журналістики, доктор наук з історії філософії К. Блек, який приїздив до України як лектор воркшопу «Журналістика та етика в конфліктних та постконфліктних суспільствах», наводить перелік правил добору достовірної інформації, вироблених на підставі власного досвіду:

- звертати увагу на автора кожного матеріалу, який опрацьовується, пошукати, що ще він писав і для кого, який його досвід у темі, до яких експертів / джерел звертається тощо;
- перевіряти, чи в тексті не використано матеріалів із Вікіпедії: це дасть уявлення про те, наскільки автор у темі;
- не довіряти цитатам і використовувати їх лише як засіб пошуку першоджерела;
- використовувати дані з офіційних сайтів держструктур, ГО, асоціацій;
- звертатися до архівів – там можна знайти багато цікавої інформації, та кешу пошуковиків – там можна знайти інформацію, якої не видно під час звичайного пошуку;
- перевіряти фотографії на достовірність: хто зображений, коли й де;
- з'ясовувати, чи сайти, на яких шукаєте потрібну інформацію, варті

довіри: хто їх фінансує, яка аудиторія користувачів, які журналісти там працюють тощо;

- скептично ставитись до чийось коментарів і цитат: інколи цитати випадають з контексту або ж подаються з певним спотворенням змісту;
- розрізняти в коментарях власний досвід людини, її припущення та посилання на конкретні джерела, посадових осіб, статистику тощо;
- найкраща верифікація – звернутися до фахівця, який розуміється на відповідних проблемах;
- ставити під сумнів будь-яку інформацію – самостійно перевіряти факти [2].

Сформульовані для проведення журналістського розслідування ці правила стануть у пригоді й працівникам ІАС, оскільки відповідають засадам створення інформаційно-аналітичної продукції.

Починаючи з цих фундаментальних основ, можна будувати надійний і повторюваний процес для підтвердження інформації. Перевірка даних спрощується, як тільки дослідник визначає власні стандарти та методи їх застосування.

Саме це уможливило ефективність паралельного використання таких інструментів, як EXIF-рідери, плагіни для фотоаналізу, просунутий пошук по Twitter, whois-перевірка доменів та інші інструменти перевірки інформації, що в цифрову епоху невпинно вдосконалюються.

Усі загальновідомі технології верифікації будь-яких інформаційних повідомлень передбачають чітке розмежування самого факту та його інтерпретації, перевірку надійності та авторитетності джерела, репутації автора повідомлення, перевірку за іншими джерелами, незалежне експертне оцінювання тощо.

Можливі алгоритми перевірки на достовірність інформації, підтверджені практикою СІАЗ та НЮБ, наведено в публікаціях Л. Чуприни, Н. Аксьонової, Н. Вітушко. Адже саме працівники бібліотек володіють експертним знанням у галузі технологій верифікації інформаційних повідомлень та аналітики.

Фахівці наголошують, що визначити достовірність власне інформації, тобто відповідність відомостей, що містяться в документі, реальній дійсності, факту, який мав місце, значно складніше, ніж встановити надійність документного джерела. Це багаторівневий процес перевірки і відносно рідко трапляється так, щоб усі перевірки давали чіткі

відповіді. Проблема достовірності інформації є однією з найбільш складних в інформаційній аналітиці через відсутність точних методик верифікації повідомлень. Тому слід враховувати, що результати верифікації майже завжди мають умовно-ймовірнісний характер.

Відомо кілька правил, за допомогою яких можна визначити ступінь достовірності інформації.

1. Найперше, «золоте правило» – розрізняти факти як абсолютно достовірні твердження про події, що реально мали місце, та про реальне існування об'єктів, процесів тощо та їх оцінку. Думки та оцінки потенційно мають значно меншу достовірність порівняно з детальним описом ситуації.

2. Наступний крок – намагатися з'ясувати, за можливості, якими намірами керувався укладач документа. Це допоможе виявити свідомі чи несвідомі викривлення інформації.

3. Далі – з'ясувати першоджерело даних, що використані укладачем документа, адже відомо, що інформація з перших рук найнадійніша. Також треба пам'ятати, що відомості зі свіжих вражень відрізняються від їх опису через деякий час.

4. Обов'язково потребує перевірки статистична інформація.

5. Важливо оцінити загальні обставини, у яких створювався документ: чи вели вони до об'єктивності, чи диктували зсув інформації у якийсь бік.

6. Перевірити фактичні дані за іншими незалежними джерелами методом зіставлення. Чим більше джерел підтверджують відомості, тим вища їх достовірність. Принаймні таких джерел має бути три-чотири.

7. Перевірити нейтральність джерела інформації стосовно її змісту.

8. Порівняти отриману інформацію з уже відомою з цієї теми.

9. Перевірити достовірність відомостей у авторитетних експертів.

10. Затребувати по можливості у джерела інформації додаткові деталі, які можуть підтвердити істинність основного повідомлення [22].

Таким чином, дотримання процедури верифікації в аналітичній роботі може стати запорукою подальшого ефективного ходу дослідження та формулювання об'єктивних висновків для забезпечення процесу ухвалення управлінських рішень, здійснення внутрішньої та зовнішньої політики і вирішення питань національної безпеки за нинішніх складних для країни умов.

Як зауважують фахівці, сьогодні не бракує інформації, головною проблемою в процесі підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів став її відбір. Особливість інтернет-інформації з точки зору її достовірності полягає в тому, що можливість для кожного користувача бути джерелом інформації, майже повна відсутність відповідальності автора за зміст своєї публікації та відсутність монополії на її поширення, неможливість контролю з боку владних структур, переважання маркетингових установок над правдивим інформуванням тощо зумовлюють циркулювання у глобальній мережі недостовірної інформації.

Виходячи з цього, можна припустити, що достовірність контенту веб-сайту залежить від ступеня надійності самого сайту як джерела достовірної інформації. За оцінками фахівців, ступінь надійності сайту можна визначити за таким алгоритмом:

1. Авторство сайту: чи є він офіційним сайтом організації або зареєстрованим ЗМІ?

2. Контактні дані авторів: чи зазначені адреса, телефон, електронна пошта?

3. Джерела інформації: чи вказані джерела, з яких взято інформацію, або авторитетний автор статті?

4. Чіткість та акуратність надання інформації: дотримання літературних мовних норм.

5. Мета створення сайту: інформування про факти, висловлювання думок, рекламування.

6. Актуальність даних: наскільки регулярно поновлюється інформація.

7. Індекс цитування сайту та його рейтинг (можна перевірити за допомогою спеціальних рейтингових систем, напр., через топ Рамблер, Гугл або через відгуки користувачів).

8. Власник домену: чи відповідає власник домену, на якому розміщений сайт, заявленому авторству сайту? (перевіряється по базі даних Whois).

Алгоритм оцінювання сайту такий:

– якщо на усі вісім запитань відповідь позитивна, то сайт можна вважати «майже абсолютно надійним»;

– якщо на два останніх відповідь неоднозначно позитивна, то це «достатньо надійний сайт»;

– якщо є не всі перші три ознаки, але наявні перша або друга, то це «сайт, який викликає підозру»;

– у разі відсутності основних (перших трьох) ознак – це «сайт, який не заслуговує на довіру [22].

У СІАЗ, наприклад, для вдосконалення процесу отримання достовірної та об'єктивної інформації про перебіг важливих подій, виявлення актуальних політичних, соціально-економічних, науково-технічних та інших проблем постійно розширюється джерельна база за рахунок сайтів органів державної влади, наукових установ, громадсько-політичних об'єднань, галузевих і новостворених інформаційних веб-ресурсів [19].

Паралельний відбір і порівняння є ефективним методом верифікації інформації, що стосується викладення фактів, подій. Дослідник для пошуку інформації використовує одну з обраних пошукових систем у поєднанні з раніше напрацьованим переліком авторитетних, релевантних джерел інформації (адрес, посилань на сайти). На екрані відкривається кілька вікон, що дає змогу одночасно порівнювати характер висвітлення певних подій, виявляти розбіжності чи підтвердження об'єктивності відображення новин, висвітлення ситуації з протилежних точок зору.

Це не автоматичний пошук, а трудомісткий процес, що передбачає застосування кваліфікованої праці фахівців, які переглядають та оцінюють кожне знайдене джерело. Пошук являє собою послідовний перехід з веб-сторінки на веб-сторінку за гіперпосиланням, і часто буває «єдино можливим варіантом на заключних етапах інформаційного пошуку, коли проводиться глибокий аналіз для відбору достовірної інформації для подальшої її аналітичної обробки» [1]. Тут, як і для будь-якого методу верифікації, у прийнятті остаточного рішення знання, досвід, професійна інтуїція фахівців та експертів інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотек є визначальним чинником.

В Інтернеті сьогодні надмір антиукраїнської пропаганди, вироблення якої в РФ поставлено на конвеєр. Посилено працює «фабрика інтернет-тролів» та створений у 2014 р. в Міноборони підрозділ «Війська інформаційних операцій»[20]. Для поширення міфів, фейків російська влада застосовує широкий спектр засобів та інструментів: аналітичні центри, багатомовні телеканали (наприклад, Russia Today), псевдоновинні агенції

та мультимедійні служби (наприклад, Sputnik), соціальні медіа та інтернет-тролів. Так, телеканал Russia Today (RT), заснований у 2005 р., транслюється в понад 100 країнах світу, має 700-мільйонну аудиторію, цілодобове мовлення. Наприкінці 2014 р. додатково запущено інтернет-портал Sputnik, який використовує інформаційний потік телеканалу RT, що значно збільшує можливості доступу до інформації, яку створює та поширює RT [8].

Росія «поширює безсоромну дезінформацію, але дбає про те, щоб ця брехня була цікавою та зачіпала емоційно, і пристосовує її під стратегічний виклад, підігнаний під відповідність упередженням та уявленням її аудиторій, поєднуючи український націоналізм з німецьким фашизмом у Росії та заохочуючи антиамериканські та антиєвросоюзівські почуття в Європі.

Щоб зробити цей контент привабливим, Росія готова повністю фабрикувати сюжети, використовуючи фото та відео для забезпечення відповідних потреб. Повний набір медіа, від кінематографу до новин, ток-шоу, друкованих та соціальних ЗМІ задіяний у просуванні офіційних тез Росії» [10].

Російське видання РБК опублікувало розслідування про групу інтернет-видань, які мають зв'язок з так званою «фабрикою тролів». До «фабрики медіа» входять як мінімум 16 різних сайтів із сукупною аудиторією понад 35 млн користувачів у місяць. Дев'ять з них зареєстровані як ЗМІ в Роскомнагляді. На утримання видання витрачається майже 270 млн р. щороку. Є і два ресурси, які поширюють фейки про Україну: «Новостное агентство Харькова» та «КиевСМИ» [18]. Як з'ясувало українське видання «Детектор медіа», зокрема у «Новостного агентства Харькова» ніколи не було редакції в Україні, а домен pahnews.com.ua належить російській компанії «Невские новости» [4].

Як зазначає П. Померанцев, «діяльність російської (дез)інформаційної системи загалом спрямована не на поширення альтернативних версій правди, а на «розмивання» самого поняття правди» [15].

Оглядач Die Welt Р. Херцингер, зі свого боку, застерігає: «...Те, що сьогодні в дійсності пов'язано з поняттям fake news, являє собою феномен, жарти з яким погані і який в буквальному сенсі підриває зсередини всю самодостатність постмодерністського медійного дискурсу. Те, з чим ми маємо справу сьогодні, – це цілеспрямоване використання

вигаданих або спеціально перекручених і сфабрикованих новин, головною метою яких є підрив репутації будь-якого інституту або особистості... Фейкові новини становлять вищий ступінь політичної загрози тому, що їх вкидання здійснюється недемократичними силами для планомірного підриву основ демократичного ладу. А в тому разі, коли їх виробництво й поширення ініціюється та організовується спецслужбами, їх слід розглядати як наступальне озброєння в рамках інформаційної війни» [23].

Як свідчать експерти, навіть найочевидніші фейки можуть поширюватися мережею, якщо вони відповідають редакційній політиці сайтів, які їх передрукуюють.

Сайт «Інформаційні війська України» в статті «Майстер-клас по дезінформації від російських ЗМІ» наводить «майже ідеальний приклад того, як поширюється неправдива інформація». Ідеться про те, як історія про «3600 танків НАТО у Європі» поширювалася кількома мовами за допомогою мережі маргінальних сайтів і блогів, а далі і через офіційні російські новинні канали. Потім це повторили деякі «надійні» західні ЗМІ. Це доводить, що прокремлівська дезінформація має кілька різних каналів і використовує мережу нібито «незалежних джерел», які «підтверджують» одне одного [11].

Фахівці Національного інституту стратегічних досліджень здійснили докладний аналіз матеріалів сайту www.vesti.ru та склали перелік прийомів інформаційно-психологічних впливів, застосовуваних РФ у повідомленнях, що стосуються подій в Україні. Основні маніпулятивні прийоми РФ: анонімний авторитет, «буденна розповідь», «тримай злодія», емоційний резонанс, ефект ореолу, ефект первинності (першості), ефект присутності, використання медіатора, класифікатори, коментарі, констатування факту, хибна аналогія, зворотний зв'язок, обхід з флангу, відволікання уваги, «свідки» події, переписування історії, перспектива, повторювання, підміна, напівправа, принцип контрасту, психологічний шок, рейтингування, сенсаційність або терміновість, зміщення акцентів, створення проблеми, створення загрози, соціальне схвалення (осуд), упереджувальний удар, отруйний сендвіч [8].

У відповідь на активізацію російської дезінформації у світі за короткий час з'явилося відразу кілька браузерних інструментів, які вміють визначати, чи є та чи інша новина фейком.

У жовтні 2016 р. Google News запустила функцію перевірки фактів. Аби допомогти відрізнити факти від вимислу, вкладка fact check (перевірка фактів) з'явиться в розширеному перегляді новин на веб-сайті Google News і в мобільних додатках, поряд з уже існуючими вкладками opinion (думка) і highly cited (часто цитована новина). Наразі функція фактчекінгу доступна для користувачів у США і Великобританії. Google використовуватиме алгоритм, аби визначити, чи до даної новини фактчекінг є релевантним та виділятиме ті джерела, які відповідають загальноприйнятим критеріям для перевірки фактів.

Згідно з даними лабораторії Duke University Reporter, сервіси для перевірки фактів набули поширення. Нині відомо понад 100 сайтів для перевірки фактів, у тому числі Reality Check від BBC. Засновник сайту PolitiFact Білл Адер (Bill Adair) назвав нову функцію в Google News «величезним кроком для перевірки фактів» [25].

Пошукова система Wolfram Alpha, відома як інтелектуальна пошукова платформа, теж вміє шукати в Мережі. Але Wolfram Alpha відрізняється, наприклад від Google, тим, що вміє обробляти запити на природній мові і розуміти їх і в результаті видає точну відповідь на поставлене запитання, чи запит, а не сторінки, на яких ще потрібно знайти те, що цікавить користувача. Тому Wolfram Alpha економить час і зусилля і може використовуватися для перевірки фактів досить активно [27].

Радіо Свобода щотижня в рубриці «Огляд дезінформації» пропонує свіжі новинні і інші публікації, які демонструють, як прокремлівська дезінформація знаходить свій шлях у міжнародних засобах масової інформації, а також новини та аналітичні матеріали на цю тему [7].

Перевіркою достовірності інформації у ЗМІ займається сайт StopFake, запущений у березні 2014 р. Він регулярно викладає спростування фейків та здійснює аналіз такого явища як кремлівська пропаганда в усіх аспектах і проявах. Спільно з Академією української преси, організацією IREX представники StopFake розробили методичний комплекс з верифікації та аналізу інформації, а також провели серію тренінгів з медіаграмотності. Учасниками цих тренінгів стало близька 10 тис. українців із 14 областей нашої країни.

На головній сторінці сайту в рубриці «Інструменти» вміщено інформацію про сервіси, за допомогою яких можна перевіряти інформацію: фактичні дані, фото, відеоматеріали, здійснювати моніторинг і перевірку вірусного

контенту із соцмереж тощо [26]. Знайомство зі змістом рубрики свідчить про її постійне активне поповнення.

Сьогодні фейки в Мережі поширюються миттєво. Швидка реакція на дезінформацію може зменшити її охоплення і вплив на інформаційний простір. У Мережі можна знайти різні сервіси, які допомагають у перевірці, і кожен аналітик обирає їх індивідуально, виходячи з особистого досвіду, зручності та потреби.

Звичайно, у багатьох випадках працівники ІАС, спираючись на власний досвід, самі можуть відрізнити правдиву інформацію від фейку. А допомогти їм зробити це швидко з недавнього часу може ресурс <http://verify.org.ua>, створений ГО «Інтерньюз-Україна». Цей ресурс досить простий у користуванні. У головне поле сайту пропонується ввести відповідне посилання для перевірки, а далі ресурс запропонує покрокові дії (інструкції), аби переконатися у правдивості контенту за допомогою наявних світових інструментів для верифікації. Подібний ресурс із простими інструкціями українською мовою вперше представлений в Україні у 2016 р.

За словами керівника програм нових медіа ГО «Інтерньюз-Україна», члена команди розробників сайту В. Мороза, «ресурс Verify.org.ua побудований як простий інструмент для швидкої та системної перевірки контенту». На думку Т. Ільківа, медіа-експерта та члена команди розробників Verify.org.ua, «ресурс допоможе користувачам у нерівній боротьбі з недостовірною інформацією, яка заповнила телевізори, монітори і голови співвітчизників» [3].

Для боротьби з фейковими новинами в грудні 2016 р. Facebook провів попереднє тестування інструментів, створених у співпраці з незалежними організаціями, що спеціалізуються на фактчекінгу (фактчекінг – це перевірка викладених у статті фактів, балансу думок, висвітлення позицій сторін перед публікацією; перевірка тверджень на повноту, достовірність та наявність маніпуляцій.), – ABC News, AP, FactCheck.org, PolitiFact та Snopes. Біля новин на Facebook, які містять неперевірену або неправдиву інформацію, тепер з'являтиметься позначка «спірний контент» з посиланням на організації, які здійснювали верифікацію новини, пише The Guardian. Якщо клікнути на нотифікацію, з'явиться вікно з більш детальною інформацією про новину. Щоправда, за даними The Guardian, функціонал працює поки лише у США [24].

Інтернет-сайти для перевірки інформації відрізняються один від одного. Деякі вивчають заяви політиків (FactCheck.org), інші перевіряють вірусний контент із соціальних мереж (Storyful.com), треті – новини, опубліковані в ЗМІ (Stopfake.org). Для перевірки статистичної інформації у пригоді стануть пошукові системи <https://www.statista.com/>, <http://www.zanran.com/> та довідник статистичної інформації України <http://www.ukrstat.gov.ua/>. Ці сервіси вміють шукати відкриту статистичну інформацію, представлену в Мережі. Вони працюють з офіційними даними і отримана за їхньою допомогою інформація є точною і достовірною.

Сервіс <http://data.un.org/> здійснює пошук у статистичних базах даних ООН. Для пошуку доступні статистичні дані, що стосуються країн і галузей, дані про зайнятість, туризм та багато іншого. Працювати із сервісом можна як зі звичайною пошуковою машиною, тільки шукати він буде не в усьому Інтернеті, а у власній базі даних.

Важливим для українців є сайт Bellingcat.com. Починаючи з 2014 р., там публікуються розслідування про воєнні події в Україні та Сирії, проведені з використанням відкритих джерел інформації: супутникових знімків, фото і відео. Крім того, сайт надає інформацію про інструменти верифікації для початківців фактчекерів.

На сайті видання *Examiner* постійно оновлюється огляд російських фейків про Україну, які готує журналіст Ю. Дейвіс. Уперше вона підготувала список із 20 брехливих інформацій у червні 2014 р., після чого поступово додає наступні 20. Спростування для кожного фейка взято з відкритих джерел. Огляд, що вийшов 27 липня 2015 р., налічував уже топ-160 фейків [12].

Як зазначає редактор цифрової трансформації С. Баттрі, успішна верифікація залежить від ефективного використання технологій, як і від дотримання позачасових стандартів точності.

Сучасні технології змінили документацію, пошук джерел та інформації, і саму роботу з ними. Водночас ми можемо використовувати нові інструменти найефективніше поруч із традиційними [10].

Отже, верифікація контенту – це технологія, яка може бути систематизована й вивчена, і застосування якої в роботі інформаційно-аналітичних структур дає ефективні та надійні результати, сприяючи таким чином формулюванню на підставі достовірної інформації надійних висновків,

ефективних рекомендацій, прогнозів з метою забезпечення інформаційного супроводу державної політики.

Література

1. *Аксьонова Н.* Методика відбору інтернет-інформації: вплив сучасних інтернет-технологій / Н. Аксьонова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2014. – Вип. 39. – С. 385–395.

2. *Блек К.* 16 правил журналістського розслідування від експерта Лондонського Бюро розслідувальної журналістики [Електронний ресурс] / Інтерв'ю з британським журналістом вела О. Кутовенко // MediaSapiens. – 2016. – 15.04. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/standards/16_pravil_zhurnalistського_rozsliduvannya_vid_eksperta_londonskogo_byuro_rozsliduvalnoi_zhurnalistiki/. – Назва з екрана.

3. В Україні запустили ресурс з верифікації контенту в онлайні [Електронний ресурс] // Media Sapiens – 2016. – 20.05. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/web/online_media/v_ukraini_zapustili_resurs_z_verifikatsii_kontentu_v_onlayni/. – Назва з екрана.

4. Гала Складарская. Как кремлевские боты выдают себя за харьковских журналистов: История «новостного агентства «Харьков», работающего из Питера [Электронный ресурс] // Детектор медиа. – 2017. – 03.02. – Режим доступа: <http://detector.media/medialife/article/122799/2017-02-03-kak-kremlevskie-boty-vydayut-sebya-za-kharkovskikh-zhurnalistov/>. – Загл. с экрана.

5. *Горовий В.* Специфіка налагодження суспільного консенсусу в інформаційному суспільстві / В. Горовий // Шляхи розвитку української науки : інформ.-аналіт. бюл. – 2016. – № 11. – С. 137.

6. *Гранчак Т.* Науково-аналітична діяльність національних бібліотек як інструмент забезпечення національного інформаційного суверенітету (за досвідом Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського) / Т. Гранчак // Бібліотека XXI ст.: перспективи та інновації : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 23 квіт. 2015 р.). – Київ, 2015. – С. 11.

7. ЄС забороняє хрестити дітей? – Огляд дезінформації [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. – 2017. – 11.02. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/a/28298466.html>. – Назва з екрана.

8. *Захарова І.* Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч.

посіб. / І. Захарова, Л. Філіпова ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України. – Київ, 2013. – 336 с.

9. Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії : аналіт. доп. [Електронний ресурс] / за заг. ред. А. Баровської ; Нац. ін.-т стратег. дослідж. – Київ : НІСД, 2016. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2016_nauk_anal_rozrob/inform_vukluku.pdf. – Назва з екрана.

10. *Лукас Е.* Мета російської пропаганди – посягти зневіру і параною. Як прогидіяти [Електронний ресурс] / Е. Лукас, П. Померанцев // texty.org.ua. – 2016. – 18.08. – Режим доступу: http://texty.org.ua/pg/article/newsmaker/read/70089/Jak_peremogty_v_informacijnij_vijni_tehniki_ta. – Назва з екрана.

11. Майстер-клас по дезінформації від російських ЗМІ [Електронний ресурс] // Інформаційні війська України. – 2017. – 16.01. – Режим доступу: <http://i-army.org/master-klass-po-dezynformatsyy-ot-rossyjskyh-smu/>. – Назва з екрана.

12. *Назарук Т.* Сайты для проверки информации [Электронный ресурс] / Т. Назарук // [StopFake.org](http://www.stopfake.org/sajty-dlya-proverki-informatsii/). – 2015. – 20.10. – Режим доступа: <http://www.stopfake.org/sajty-dlya-proverki-informatsii/>. – Загл. с экрана.

13. *Онищенко О.* «Бібліотека і «цифрове» покоління: нова ситуація – нові форми роботи» / О. Онищенко // Бібл. вісн. – 2016. – № 5. – С. 3–6.

14. Оптимізація інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек в умовах інтенсифікації інформаційних обмінів. Звіт про науково-дослідну роботу [Електронний ресурс] / НАН України; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського / В. Горовий та ін. – Київ, 2015. – Режим доступу: <http://nbuvipar.gov.ua/images/nauka/2015/Zvit.pdf>. – Назва з екрана.

15. *Померанцев П.* Кремлёвские зазеркальные войны [Электронный ресурс] / П. Померанцев // [The Guardian](http://www.theguardian.com/global/2015/apr/10/kremlin-hall-of-mirrors-peter-pomerantsev-long-read-russian-translation). – 2015. – 10.04. – Режим доступа: <http://www.theguardian.com/global/2015/apr/10/kremlin-hall-of-mirrors-peter-pomerantsev-long-read-russian-translation>. – Загл. с экрана.

16. Посібник з верифікації [Електронний ресурс] / за ред. К. Сільвермана. – Режим доступу: http://verificationhandbook.com/downloads/verification.handbook_ua.pdf. – Назва з екрана.

17. *Радковець Ю.* Уроки «гібридної війни» Росії проти України [Електронний ресурс] / Ю. Радковець // Аналітичний центр «Борисфен Інтел». – 2016. – 13.10. – Режим доступу: <http://bintel.com.ua/uk/article/10-13-lessons/>. – Назва з екрана.

18. РБК виявило групу інтернет-видань, пов'язаних з російською «фабрикою тролів» [Електронний ресурс] // MediaSapiens. – 2017. – 24.03. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/print/1411980895/rbk_viyavilo_grupu_internetvidan_povyuzanikh_z_rosiyskoyu_fabrikoyu_troliv/. – Назва з екрана.

19. *Соснін О. В.* До питання організації інноваційного оновлення України / О. Соснін // Віче : журн. Верховної Ради України – 2014. – № 22 (378). – С. 14–19.

20. У Збройних силах Росії створили війська інформаційних операцій – ЗМІ [Електронний ресурс] // MediaSapiens. – 2014. – 12.05. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/web/cybersecurity/u_zbroynikh_silakh_rosii_stvorili_viyuska_informatsiynikh_operatsiy_zmi/. – Назва з екрана.

21. *Чуприна Л.* Специфіка використання оперативної інтернет-інформації в аналітичній діяльності бібліотек / Л. Чуприна // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2014. – Вип. 39. – С. 309–319.

22. *Яценко Л.* Інформаційно-аналітична діяльність : конспект лекцій [Електронний ресурс]. – Одеса: ОНПУ, 2014. – Режим доступу: http://oru.ua/upload/files/hsf/dsia/KL_IAD.pdf. – Назва з екрана.

23. Die Welt: Фейковые новости – серьезная угроза [Електронний ресурс] // Эксперт.UA. – 2017. – 11.03. – Режим доступу: <http://www.expert.ua/novosti/0/126-die-welt-fejkovie-novosti-sereznaaya-ugroza/>. – Загл. с екрана.

24. Facebook запроваджує нові попередження про фейкові новини [Електронний ресурс] // MediaSapiens. – 2017. – 22 берез. – Режим доступу: – http://osvita.mediasapiens.ua/web/social/facebook_zaprovadzhu_e_novi_poreredzhennya_pro_fejkovi_novini/. – Назва з екрана.

25. Google News запускає функцію фактчекінгу напередодні виборів у США [Електронний ресурс] // Media Sapiens. – 2016. – 17.10. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/web/online_media/google_news_zapuskae_funktsiyu_faktcheking_u_naperedodni_viboriv_u_ssha/. – Назва з екрана.

26. StopFake.org [Електронний ресурс] : веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.stopfake.org>. – Назва з екрана.

27. Wolfram Alpha і фактчекінг: справочник, с которым действительно «найдется всё» [Електронний ресурс] // StopFake.org. – 2017. – 05.02. –

Режим доступа: <http://www.stopfake.org/wolfram-alpha-i-faktcheking-spravochnik-s-kotorym-dejstvitelno-najdetsya-vsyo/>. – Загл. с экрана.

References

1. Aksonova, N. (2014). Metodyka vidboru internet-informatsii: vplyv suchasnykh internet-tekhnologii [Method of selection of Internet-information: the impact of the modern Internet-based technologies]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 39, pp. 385–395 [in Ukrainian].

2. Blek, K. (2016). 16 pravyl zhurnalistskoho rozsliduvannia vid eksperta Londonskoho Biuro rozsliduvalnoi zhurnalistyky [16 rules of investigative journalism from an expert from the London Bureau of Investigative Journalism]. osvita.mediasapiens.ua. Retrieved from http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/standards/16_pravil_zhurnalistskogo_rozsliduvannya_vid_eksperta_londonskogo_byuro_rozsliduvalnoi_zhurnalistiki/ [in Ukrainian].

3. V Ukraini zapustyly resurs z veryfikatsii kontentu v onlaini [In Ukraine, launched a resource to verify content online]. osvita.mediasapiens.ua. Retrieved from http://osvita.mediasapiens.ua/web/online_media/v_ukraini_zapustili_resurs_z_verifikatsii_kontentu_v_onlayni/ [in Ukrainian].

4. Gala Skliarevskaia (2017). Kak kremlevskie boty vydaiut sebia za harkovskikh zhurnalistov: Istoriia «novostnogo agentstva «Harkov»», rabotaiushhego iz Pitera [How the Kremlin bots pretend to be Kharkov journalists: The story of the «news agency «Kharkov»», working from St. Petersburg]. detector media. Retrieved from <http://detector.media/medialife/article/122799/2017-02-03-kak-kremlevskie-boty-vydayut-sebya-zakharkovskikh-zhurnalistov/> [in Russian].

5. Horovyi, V. (2016). Spetsyfika nalahodzhennia suspilnoho konsensusu v informatsiinomu suspilstvi [Specificity of building public consensus in the information society]. *Shliakhy rozvytku ukraïnskoi nauky – Ways of Development of Ukrainian Science*, issue 11, p. 137 [in Ukrainian].

6. Hranchak, T. (2015). Naukovo-analitychna diialnist natsionalnykh bibliotek yak instrument zabezpechennia natsionalnoho informatsiinoho suverenitetu (za dosvidom Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho) [Scientific and analytical activity of national libraries as a tool for ensuring national information sovereignty (According to the experience of the

V. Vernadsky National Library of Ukraine)]. Proceedings from Library of the XXI century: prospects and Innovation : Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia (Kyiv, 23 Apr. 2015). – Ukrainian Scientific Conference. (p. 11). Kyiv [in Ukrainian].

7. YeS zaboroniaie khrestyty ditei? – Ohliad dezinformatsii [EU bans baptize children? – Review of misinformation]. *www.radiosvoboda.org*. Retrieved from <http://www.radiosvoboda.org/a/28298466.html> [in Ukrainian].

8. Zakharova, I., Filipova, L. (2013). Osnovy informatsiino-analitychnoi diialnosti : navchalnyi posibnyk [Fundamentals of Information and Analytical Activities]. Kyiv [in Ukrainian].

9. Barovska, A. (Eds.). (2016). Informatsijni vykylyky hibrydnoi vijny: kontent, kanaly, mekhanizmy protydii : analit. dop. [Information challenges of hybrid warfare, content channels, mechanisms: analytical report]. *www.niss.gov.ua*. Retrieved from http://www.niss.gov.ua/public/File/2016_nauk_anal_rozrob/inform_vukluku.pdf [in Ukrainian].

10. Lukas, E., Pomerantsev, P. (2016). Meta rosiiskoi propahandy – posiiaty zneviru i paranoi. Yak protydiiaty [The aim of Russian propaganda – to spread gloom and paranoia. How to counteract]. *texty.org.ua*. Retrieved from http://texty.org.ua/pg/article/newsmaker/read/70089/Jak_peremogty_v_informacijnij_vijni_tehniky_ta [in Ukrainian].

11. Maister-klas po dezinformatsii vid rosiiskykh ZMI [Master class on misinformation from Russian media]. *i-army.org*. Retrieved from <http://i-army.org/master-klass-po-dezynformatsyy-ot-rossyjskyh-smy/> [in Ukrainian].

12. Nazaruk, T. (2015). Saity dlia proverki informacii [Sites for checking information]. *www.stopfake.org*. Retrieved from <http://www.stopfake.org/sajty-dlya-proverki-informatsii/> [in Russian].

13. Onyschenko, O. (2016). Biblioteka i «tsyfrove» pokolinnia: nova situatsiia – novi formy roboty [Library and «digital» generation: the new situation – new forms of work]. *Bibliotechnyi visnyk – Library Bulletin*, no. 5, pp. 3–6 [in Ukrainian].

14. Optymizatsiia informatsijno-analitychnoi diialnosti bibliotek v umovakh intensyfikatsii informatsiinykh obminiv. Zvit pro naukovo-doslidnu robotu [Optimization of information and analytical activity of libraries in conditions of intensification of information exchanges. Report on research work]. *nbuviap.gov.ua*. Retrieved from <http://nbuviap.gov.ua/images/nauka/2015/Zvit.pdf> [in Ukrainian].

15. Pomerancev, P. (2015). Kremliovskie zazerkalnye voiny [The Kremlin behind the mirror wars]. *www.theguardian.com*. Retrieved from <http://www.theguardian.com/global/2015/apr/10/kremlin-hall-of-mirrors-peter-pomerantsev-long-read-russian-translation> [in Russian].

16. Silverman, C. (Eds.). (2014). Posibnyk z veryfikatsii [Verification Guide]. *verificationhandbook.com*. Retrieved from http://verification-handbook.com/downloads/verification.handbook_ua.pdf [in Ukrainian].

17. Radkovets, Yu. (2016). Uroky «hibrydnoi viiny» Rosii proty Ukrainy [Lessons of the «hybrid war» of Russia against Ukraine]. *bintel.com.ua*. Retrieved from <http://bintel.com.ua/uk/article/10-13-lessons/> [in Ukrainian].

18. RBK vyявило hrupu internet-vydan, poviazanykh z rosiiskoiu «fabrykoiu troliv» [RBC showed a group of Internet publications related to the Russian «trolls factory»]. *osvita.mediasapiens.ua*. Retrieved from http://osvita.mediasapiens.ua/print/1411980895/rbk_viyavilo_grupu_internetvidan_povyazanikh_z_rosiyskoyu_fabrikoyu_troliv/ [in Ukrainian].

19. Sosnin, O. (2014). Do pytannia orhanizatsii innovatsijnoho onovlennia Ukrainy [To the issue of organization of innovative renewal of Ukraine]. *Viche: zhurnal Verkhovnoi Rady Ukrainy – The Chamber: Journal of Verkhovna Rada of Ukraine*, no. 22 (378), pp. 14–19 [in Ukrainian].

20. U Zbroinykh sylakh Rosii stvoryly viiska informatsiinykh operatsii – ZMI [The Armed Forces of Russia created the troops of information operations – the media]. *osvita.mediasapiens.ua*. Retrieved from http://osvita.mediasapiens.ua/web/cybersecurity/u_zbroynikh_silakh_rosii_stvorili_viyska_informatsiinykh_operatsiy_zmi/ [in Ukrainian].

21. Chupryna, L. (2014). Spetsyfika vykorystannia operativnoi internet-informatsii v analitychnii diialnosti bibliotek [Specificity of the use of operational Internet information in the analytical activity of libraries]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 39, pp. 309–319 [in Ukrainian].

22. Yaschenko, L. (2014). Informatsiino-analitychna diialnist : konspekt lektsii [Information and analytical activity: lecture notes]. *opu.ua*. Retrieved from http://opu.ua/upload/files/hsf/dsia/KL_IAD.pdf [in Ukrainian].

23. Die Welt: Feikovyie novosti – sereznaia ugroza [Die Welt: Fake news is a serious threat]. *www.expert.ua*. Retrieved from <http://www.expert.ua/novosti/0/126-die-welt-fejkovie-novosti--sereznaya-ugroza/> [in Russian].

24. Facebook zaprovadzhuie novi poperedzhennia pro feikovi novyny [Facebook introduces new warning about deceptive news]. *osvita.mediasapiens.ua*. Retrieved from http://osvita.mediasapiens.ua/web/social/facebook_zaprovadzhuie_novi_poperedzhennya_pro_feykovi_novini/ [in Ukrainian].

25. Google News zapuskaie funktsiiu faktchekinhu naperedodni vyboriv u SShA [Google News launches faktchekinhu function on the eve of the USA election]. *osvita.mediasapiens.ua*. Retrieved from http://osvita.mediasapiens.ua/web/online_media/google_news_zapuskaie_funktsiyu_faktchekingu_naperedodni_viboriv_u_ssha/ [in Ukrainian].

26. StopFake.org. *www.stopfake.org*. Retrieved from <http://www.stopfake.org> [in Russian].

27. Wolfram Alpha i faktcheking: spravochnik, s kotorym dejstvitelno «najdetsja vsjo» [Wolfram Alpha and fact checking: a directory in which really «there is everything»]. *www.stopfake.org*. Retrieved from <http://www.stopfake.org/wolfram-alpha-i-faktcheking-spravochnik-s-kotorym-dejstvitelno-najdetsya-vsyo/> [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 10.04.2017.

Liudmyla Sisina,

Principal Bibliographer, V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

Traditional and Innovative Resources for Verifying Information and their Use in the Work of Information and Analytical Units of Libraries

The article deals with the manipulative methods of system information influences aimed at Ukraine, and the means of disseminating unreliable information as part of a hybrid war. The principles, algorithm and tools for information verification, the experience of library information and analytical services in verifying information for reliability during its selection for the production of its own high-quality information and analytical product with the purpose of ensuring the adoption of justified management decisions in the context of the confrontation of information aggression are considered.

Keywords: information-analytical departments, reliable information, disinformation, information verification.

Людмила Сисина,

гл. библиограф, Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского

Традиционные и инновационные ресурсы для верификации информации и их использование в работе информационно-аналитических подразделений библиотек

Рассмотрены принципы, алгоритм и инструменты верификации информации. Акцентируется внимание на проблеме манипулятивных системных информационных влияний, нацеленных на Украину, и средствах распространения недостоверной информации как составляющей части гибридной войны. Отмечено важное значение процесса верификации информации в работе библиотечных информационно-аналитических служб во время отбора ее для изготовления собственного качественного информационно-аналитического продукта с целью обеспечения принятия обоснованных управленческих решений в условиях противостояния информационной агрессии.

Ключевые слова: информационно-аналитические отделы, достоверная информация, дезинформация, верификация информации.